ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Бухоро тумани

2024 йил 12 ноябрь

Бухоро туманлараро иқтисодий суди, судья И.Юлдашев раислигида, судья ёрдамчиси А.Абдуллаевнинг котиблигида, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилоят худудий бошқармасининг даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти манфаатида жавобгар "Qodir Bobir Shaxzod" фермер хўжалигидан асосий қарз ва жарима ундириш тўгрисидаги даъво аризаси асосида қўзғатилган иқтисодий ишни даъвогар вакили О.Хидиров (ишончнома асосида) суд биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилоят худудий бошқармаси даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти (матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "Qodir Bobir Shaxzod" фермер хўжалиги (матнда жавобгар деб юритилади)дан 312.967.953 сўм асосий қарз ва 52.292.533,2 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъвони қувватлаб, уни тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган палата ва жавобгар вакили иштирокини таъминламади, иш хужжатларида суд мажлисидан хабардорлигини тасдиқловчи поста хабарномалари мавжуд. Шу сабабли суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 128, 170-моддаларига асосланиб, ишни уларнинг иштирокисиз ишдаги мавжуд материаллар асосида кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, даъвогар вакилининг тушунтиришларини эшитиб, куйидаги асосларга кўра даъво аризани қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, тарафлар ўртасида 2023 йил 16 январда пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 59-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартнома шартларига кўра, "Хўжалик" (жавобгар) "Буюртмачи" (даъвогар)га 2023 йил хосили учун 19 гектар ер майдонидан жами 77.000 кг пахта хом-ашёсини етказиб бериши, "Буюртмачи" эса "Хўжалик"ни пахта хом-ашёсини етиштириш учун зарур микдордаги уруғлик, бўнак (аванс) маблағлари, ёкилғи мойлаш материаллари, минерал ўғит, терим пуллари ва бошқа зарур нарсалар билан таъминлаш, етиштирилган махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлашни ўз зиммасига олган.

Даъвогар шартнома мажбуриятларини бажариб, жавобгарга 2023 йил хосили учун пахта хом-ашёси махсулотини етиштириш учун зарур бўлган жами 786.469.350 сўм кийматдаги бўнак (аванс) маблағлари ва моддийтехника ресурсларини етказиб берган. Жавобгар томонидан шартнома

мажбурияти лозим даражада бажарилмаган, яъни даъвогарга жами 57.979 кг пахта хом-ашёси махсулоти қисман етказиб берилган ва ушбу махсулот қиймати ва тўланган пул маблағлари бўйича жами 473.501.396,7 сўм копланган. Шунга кўра тарафлар ўртасида ўзаро-хисоб китоблар натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида 312.967.953 сўм қарздорлиги вужудга келган. Даъвогарнинг мазкур қарздорликни тўлаб бериш ҳақида юборилган талабнома хати жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (матнда ФК деб юритилади) 234-моддаси иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасига мувофик, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Жавобгарнинг даъвогар олдидаги 312.967.953 сўм қарздорлиги иш хужжатларидаги шартнома, ҳисобварақ-фактуралар, банк айланмаси кўчирмаси нусхаси, даъвогар томонидан бир томонлама тасдикланган солиштирма далолатнома, талабнома хати ва бошка далиллар билан ўз тасдиғини топади. Демак, даъвогарнинг асосий қарзни ундириш ҳақидаги талаби асосли ҳисобланади.

Шу сабабли суд даъвогарнинг 312.967.953 сўм асосий қарз ундириш ҳақидаги даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво аризасида жавобгардан шартноманинг 5.2-бандига кўра топширилмаган жами 19.021 кг пахта хом-ашёси махсулоти кийматининг 30 фоизи микдорида 52.292.533,2 сўм жарима ундиришни сўраган.

Шартноманинг 5.2-бандига кўра, шартномада белгиланган нав, сифат ва микдорда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик" "Буюртмачи"га топширилмаган махсулот кийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлаши белгиланган. Жавобгар томонидан даъвогарга мазкур шартнома бўйича 53.286 кг пахта хом-ашёси топширилмаган ва мазкур холатда жарима суммаси хисоб-китоби бўйича 19.021 х 9164 = 174.308.444 х 30% = 52.292.533,2 сўмни ташкил қилади.

Демак, даъвогарнинг жарима ундириш талаби хам асосли хисоблнади.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий

ахволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак. Суд алохида холларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга.

Суд, мазкур ҳолатда тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оҳибатларига номутаносиблигини, жавобгар томонидан шартнома мажбурияти ҳисман бажарилганлиги ва тарафларнинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, даъвонинг жарима ундириш талабини камайтириб ҳисман, яъни 8.715.422 сўмга ҳаноатлантиришни, ҳолган ҳисмини ҳаноатлантиришни рад ҳилишни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи ва олтинчи қисмларига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади. Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Шу сабабли суд иш юзасидан суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни, жавобгар хисобидан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 37.500 сўм почта харажатини ва республика бюджетига 7.305.209,72 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 128, 170, 176-179, 180 ва 186-моддаларини кўллаб суд,

карор килди:

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "Qodir Bobir Shaxzod" фермер хўжалигидан даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 312.967.953 сўм асосий қарз, 8.715.422 сўм жарима ва олдиндан тўланган 37.500 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "Qodir Bobir Shaxzod" фермер хўжалигидан республика бюджетига 7.305.209,72 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қарори устидан шу суд орқали Бухоро вилоят судининг иқтисодий ишлар буйича судлов ҳайъатига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида апелляция шикояти (протести) ёки ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (протести) берилиши мумкин.

Судья

И.Юлдашев